

Κεφάλαιο Α. Τεμαχιακά στοιχεία: Διδασκαλία των φωνηέντων

4η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί αφορά στη διδασκαλία του φωνηέντων /a/ και /e/ σε άτονη θέση. Η αντίληψη και παραγωγή αυτών των φωνηέντων είναι προβληματική για εκείνους τους μαθητές των οποίων η μητρική γλώσσα έχει μείωση των άτονων φωνηέντων και παραγωγή του schwa (π.χ. Άγγλους).

Επίπεδο	Μέσο - Προχωρημένο
Ομάδα στόχος	Επίπεδο B1, B2, Γ1, Γ2: όλες οι ηλικίες
Θεματική ενότητα	Μνήμες από το παρελθόν
Διδακτικός στόχος	Διδασκαλία των φωνηέντων /a/ και /e/ σε άτονη θέση
Απαιτούμενος χρόνος	2,5-3 διδακτικές ώρες
Υλικό	9 φωτοτυπίες
Εμπλεκόμενες δεξιότητες	Κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου
Τι χρειάζεται να ξέρουν οι μαθητές από πριν	Σχετικό λεξιλόγιο

Παρουσίαση

Δίνετε τη Φωτοτυπία 1 με τους στίχους τους τραγουδιού «Το άγαλμα» του Γιάννη Πουλόπουλου και παίζετε το τραγούδι στους μαθητές δύο φορές 🎧. Τους ζητάτε να συμπληρώσουν τα κενά.

Φωτοτυπία 1	Φωτοτυπία 2
Το άγαλμα <i>Ερμηνεία: Γιάννης Πουλόπουλος</i> <i>Στίχοι: Λευτέρης Παπαδόπουλος</i> <i>Μουσική: Μίμης Πλέσσας</i>	Πλήρεις στίχοι
Χθες μεσάνυχτα και κάτι _____ στην μικρή την πλατεΐτσα που σε _____ Κάποιο άγαλμα που μ' είδε με _____ και τον πόνο μου να ακούσει δεν _____	Χθες μεσάνυχτα και κάτι κατηφόρισα στην μικρή την πλατεΐτσα που σε γνώρισα Κάποιο άγαλμα που μ' είδε με θυμήθηκε και τον πόνο μου να ακούσει δεν αρνήθηκε
Και του _____ για σένα και για _____ και τα μάτια του βουρκώναν και όλο _____ Του '___ για το φέρσιμό σου και για τα άλλα σου τα ασυγχώρητα τα λάθη τα _____ σου	Και του μίλησα για σένα και για μένανε και τα μάτια του βουρκώναν και όλο κλαίγανε Του 'πα για το φέρσιμό σου και για τα άλλα σου τα ασυγχώρητα τα λάθη τα μεγάλα σου
Κι ύστερα με πιάσαν θεέ μου κάτι _____ που με βρήκανε κουρέλι τα _____ Με το άγαλμα ως το δρόμο _____ μου _____ τα μάτια και _____	Κι ύστερα με πιάσαν θεέ μου κάτι κλάματα που με βρήκανε κουρέλι τα χαράματα Με το άγαλμα ως το δρόμο προχωρήσαμε μου εσκούπισε τα μάτια και χωρίσαμε

Ζητάτε από τους μαθητές να διαβάσουν τους στίχους και κάνετε ερωτήσεις (επιλεκτικά για κάθε επίπεδο γλωσσομάθειας):

1. Τι έκανε το άτομο στο οποίο αναφέρεται το τραγούδι χθες;
2. Γιατί πήγε στην πλατεία;
3. Ποιον συνάντησε;
4. Τι έκανε το άγαλμα;

5. Τι έκανε ο πρωταγωνιστής του τραγουδιού;
6. Πώς ένιωθε; Γιατί;
7. Τι έκανε μέχρι τα χαράματα;
8. Πού πήγε με το άγαλμα;
9. Τι έκανε στο τέλος το άγαλμα;
10. Ένωσες ποτέ παρόμοια συναισθήματα για κάποιο άτομο;
11. Μίλησες ποτέ σε κάτι άψυχο για τα συναισθήματα και τις εμπειρίες σου αυτές;
12. Έκλαψες για κάποιο άτομο που αγαπάς;
13. Ένωσες μόνος χωρίς την παρουσία του;

Δίνετε στους μαθητές τη Φωτοτυπία 2 με τους πλήρεις στίχους, για να ελέγξουν αν έγραψαν σωστά τις λέξεις στα κενά. Η ίδια φωτοτυπία περιέχει τον ακόλουθο πίνακα:

εγώ	το άγαλμα
κατηφόρισα	
γνώρισα	
	θυμήθηκε
	αρνήθηκε
μίλησα	
	εσκούπισε

Ζητάτε από τους μαθητές να συμπληρώσουν τα κενά στο κατάλληλο πρόσωπο, δηλαδή:

εγώ	το άγαλμα
κατηφόρισα	κατηφόρισε
γνώρισα	γνώρισε
θυμήθηκα	θυμήθηκε
αρνήθηκα	αρνήθηκε
μίλησα	μίλησε
εσκούπισα	εσκούπισε

Διαβάζετε καθαρά τα ρήματα στο πρώτο και στο τρίτο πρόσωπο. Ζητάτε από τους μαθητές να τα διαβάσουν φωναχτά. Τους ρωτάτε αν αντιλαμβάνονται και αν μπορούν να παράξουν τη διαφορά μεταξύ του άτονου /a/ και /e/. Τους εξηγείται ότι στα ελληνικά τα δύο αυτά φωνήεντα δεν αλλάζουν πολύ την ποιότητά τους (τον τρόπο με τον οποίο αρθρώνονται και ακούγονται) όταν βρίσκονται σε τονισμένη και άτονη συλλαβή. Τους εξηγείτε ότι είναι πολύ σημαντικό να μην αντικαθιστώνται από ένα κεντρικό φωνήεν (όπως το schwa), γιατί τότε δεν διαφοροποιείται η σημασία, δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν γίνεται διάκριση μεταξύ πρώτου και τρίτου προσώπου. Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν τα φωνήεντα /a/ και /e/ στη Φωνητική Βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού εργαλείου *Μιλώ Ελληνικά - SpeakGreek* (<http://speakgreek.web.auth.gr/dp/el/library/choose>) για να δουν και να ακούσουν παραδείγματα τονισμένων και άτονων φωνηέντων στις λέξεις που έχουν βιντεοσκοπηθεί.

Γράφετε στον πίνακα τις παρακάτω λέξεις. Αρχικά προφέρετε τις λέξεις στην αριστερή στήλη, οι οποίες έχουν το ίδιο φωνήεν (/a/) σε τονισμένη και άτονη θέση. Ζητάτε από τους μαθητές σας να τις προφέρουν. Στη συνέχεια προφέρετε τις λέξεις στη δεξιά στήλη, οι οποίες έχουν εναλλαγή των /a/ - /e/ σε άτονη θέση. Ζητάτε από τους μαθητές σας να τις προφέρουν.

/a/	/a/ - /e/
άγαλμα	κλαίγανε
κλάματα	μεγάλα
χαράματα	χωρίσαμε

Πρακτική

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (1): άσκηση που επικεντρώνεται στην αντίληψη

Δίνετε στους μαθητές σας την παρακάτω φωτοτυπία. Τους ζητάτε να ακούσουν προσεκτικά τα παραδείγματα που θα προφέρετε και να αποφασίσουν αν τα ζευγάρια λέξεων που θα ακούσουν είναι ίδια ή διαφορετικά, σημειώνοντας με (✓) το αντίστοιχο τετράγωνο.

Τους διαβάζετε καθαρά τα εξής ζεύγη:

φύλακας = φύλακας
φοίνικας ≠ φοίνικες
μάγειρας ≠ μάγειρες
ταμίας ≠ ταμίες
άνδρας = άνδρας
ελέφαντας ≠ ελέφαντες

Φωτοτυπία 3

	1	2	3	4	5	6
=						
≠						

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (2): άσκηση που επικεντρώνεται στην αντίληψη

Δίνετε στους μαθητές σας την παρακάτω φωτοτυπία. Τους ζητάτε να ακούσουν προσεκτικά τα παραδείγματα που θα προφέρετε και να αποφασίσουν αν τα ζευγάρια λέξεων που θα ακούσουν είναι ίδια ή διαφορετικά, σημειώνοντας με (✓) το αντίστοιχο τετράγωνο.

Τους διαβάζετε καθαρά τα εξής ζεύγη:

ζωγράφισα ≠ ζωγράφισε
έπιασα ≠ έπιασε
κοίταξα = κοίταξε
έκλεψα ≠ έκλεψε
έβλεπα ≠ έβλεπε
έλυσα = έλυσε

Φωτοτυπία 4

	1	2	3	4	5	6
=						
≠						

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (3): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή

Χωρίζετε τους μαθητές σας σε ζευγάρια για να διαβάσουν τον διάλογο φωναχτά. Τους ζητάτε να αλλάξουν ρόλους και να τον ξαναδιαβάσουν.

Φωτοτυπία 5

- Έλενα, γιατί δεν ήρθες στο πάρτι χθες; Σε περίμενα. Η Μαριαλένα περίμενε και τον Οδυσσέα.
- Λυπήθηκα πολύ που δεν ήρθα. Και ο Οδυσσέας λυπήθηκε. Αλλά έφταιγε εκείνος.
- Τι έγινε;
- Ρώτησα τη μαμά αν μας άφηνε να πάμε στο πάρτι. Μας ζήτησε να τελειώσουμε τα μαθήματά μας πρώτα.
- Και εμένα η δική μου το ίδιο έκανε! Είναι ίδιες όλες οι μαμάδες!
- Εγώ κάθισα και διάβασα τα μαθήματά μου γρήγορα γρήγορα.
- Ο Οδυσσέας σίγουρα τεμπέλιασε...
- Ναι, κάθισε, διάβασε δυο σελίδες μαθηματικά, έγραψε ορθογραφία στο μισό της σελίδας και στο άλλο μισό ζωγράφιζε...
- Η μαμά σου τι έκανε;
- Η μαμά φώναζε «Διάβασε! Τελείωσε τα μαθήματά σου γρήγορα!».
- Εσύ τι έκανες;
- Περίμενα. Διάβασα και τα Αγγλικά για τη Δευτέρα, έγραψα και έστειλα ένα μήνυμα στην Ελίνα, μίλησα με τη Μαριαλένα στο τηλέφωνο, τεμπέλιασα λίγο, και μετά έκανα μπάνιο και ετοιμάστηκα.
- Ο Οδυσσέας δεν τελείωσε;
- Όχι, πέρασε μία ώρα, βαρέθηκε, άρχισε να χορεύει και να κάνει χαζομάρες.
- Ίσως δεν κατάλαβε ότι πέρασε η ώρα.
- Δεν κατάλαβε; Άρχισα να φωνάζω «Σε βαρέθηκα, πάντα έτσι κάνεις. Εγώ τελείωσα τα μαθήματα, ετοιμάστηκα και σε περιμένω μια ώρα».
- Η μάμα σου δεν βοήθησε;
- Όχι, εκνευρίστηκε που εκνευρίστηκα. Φώναξε γιατί φώναξα. Αλλά δεν έφταιγα εγώ.
- Και τι είπτε;
- Νευρίασε που δεν τελείωσε τα μαθήματα ο Οδυσσέας και δεν μας άφησε να έρθουμε.
- Εσείς δεν είπατε τίποτα;
- Εγώ άφησα τη μαμά να μιλάει και σώπασα. Και ο Οδυσσέας σώπασε. Περίμενε και εκείνος να τελειώσει η μαμά, ετοιμάστηκε και ύπνο και δεν μίλησε καθόλου. Κατάλαβα ότι στεναχωρήθηκε.
- Και εγώ στεναχωρήθηκα που δεν ήρθατε. Περάσαμε πολύ ωραία. Αν ήξερα, θα άφηνα τις δουλειές μου και θα ερχόμουν να βοηθήσω τον Οδυσσέα να τελειώσει τα μαθήματά του.

Καθοδηγούμενη δραστηριότητα (1)

Χωρίζετε τους μαθητές σε ζευγάρια. Τους δίνετε από ένα ημερολόγιο σε φωτοτυπία (διαφορετικό για τον μαθητή Α και Β). Τους λέτε ότι έχουν μια επιχείρηση και ότι μιλούν με τον συνεταιρό τους για να μάθουν ποιες δουλειές έκανε ο συνεταιρός και ποιες η γραμματέας της επιχείρησης. Τους ζητάτε να συμπληρώσουν το ημερολόγιο με τις πληροφορίες που λείπουν ρωτώντας και απαντώντας ο ένας στον άλλον:

- A. Τι έγινε τη Δευτέρα στις 11.00;
- B. Πλήρωσα τους εργάτες.
- B. Τι έγινε τη Δευτέρα στις 12.00;
- A. Πήγε στην τράπεζα.

Μαθητής Α

	Δευτέρα	Τετάρτη	Παρασκευή	Σάββατο
11.00		Τηλεφώνησα στην εφορία		Πλήρωσε τους εργάτες
12.00	Πήγε στην τράπεζα		Συνάντησα τους πελάτες	

Μαθητής Β

	Δευτέρα	Τετάρτη	Παρασκευή	Σάββατο
11.00	Πλήρωσα τους εργάτες		Τηλεφώνησε στην εφορία	
12.00		Συνάντησε τους πελάτες		Πήγα στην τράπεζα

Καθοδηγούμενη δραστηριότητα (2)

Χωρίζετε τους μαθητές σε ζευγάρια και τους μοιράζετε έναν από τους παρακάτω πίνακες:

Μαθητής Α

	A	B	Γ
1	σελίδες		κότας
2		ρόδες	
3	πίνακας		

Μαθητής Β

	A	B	Γ
1		κότες	
2	ρόδας		σελίδας
3		μπότες	πίνακες

Ζητάτε από τους μαθητές να συμπληρώσουν τα κενά κελιά με τις λέξεις που βρίσκονται στα αντίστοιχα συμπληρωμένα κελιά του συμμαθητή τους. Έτσι, ο διάλογος ανάμεσα στους 2 μαθητές θα είναι:

Μαθητής Α: «Ποια λέξη έχεις στο κελί Α2;»
Μαθητής Β: «Έχω τη λέξη ρόδας».

Ο μαθητής Α πρέπει να συμπληρώσει τη λέξη ρόδας στο κελί Α1. Συνεχίζει ο μαθητής Β με τον ίδιο τρόπο και μετά εναλλάξ μέχρι να συμπληρωθούν τα κελιά. Στο τέλος οι μαθητές ελέγχουν τις απαντήσεις και αν έχουν λάθη επαναλαμβάνουν τις λέξεις και συνεργάζονται, έτσι ώστε να τα διορθώσουν.

Καθοδηγούμενη δραστηριότητα (3)

Χωρίζετε τους μαθητές σε ζευγάρια και τους μοιράζετε έναν από τους παρακάτω πίνακες:

Φωτοτυπία 8

Μαθητής Α

	Α	Β	Γ
1	έκανε		έκλαψα
2		έκλεψα	
3	έλεγε		

Μαθητής Β

	Α	Β	Γ
1		έλεγα	
2	έκλεψε		έσκαψε
3		έκανα	έκλαψε

Δίνετε στους μαθητές τις ίδιες οδηγίες με αυτές στην Καθοδηγούμενη δραστηριότητα 2.

Παραγωγή

Επικοινωνιακή δραστηριότητα (1)

Δίνετε σε φωτοτυπία την αριστερή στήλη με τους στίχους του παρακάτω τραγουδιού. Παίζετε το τραγούδι στους μαθητές δύο φορές . Τους ζητάτε να συμπληρώσουν τα κενά.

Φωτοτυπία 9

Πράγματα που δεν έκανες Στίχοι: Ανώνυμη θαυμάστρια του Λέο Μπουσκάλια Μουσική και ερμηνεία: Λάκης Παπαδόπουλος	Πλήρεις στίχοι για τον δάσκαλο
<p>Θυμάσαι τη μέρα που ____ το καινούργιο σου αυτοκίνητο και το ____;</p> <p>____ πως θα με _____. - Μα δεν το έκανες.</p> <p>Και θυμάσαι τη φορά που ____ να πάμε στη θάλασσα και εσύ έλεγες ότι θα βρέξει, και ____;</p> <p>____ πως θα μου 'λεγες «Στο 'χα πει». - Μα δεν το έκανες.</p>	<p>Θυμάσαι τη μέρα που δανείστηκα το καινούργιο σου αυτοκίνητο και το τράκαρα;</p> <p>Νόμιζα πως θα με σκότωνες. - Μα δεν το έκανες.</p> <p>Και θυμάσαι τη φορά που επέμενα να πάμε στη θάλασσα και εσύ έλεγες ότι θα βρέξει, και έβρεξε;</p> <p>Νόμιζα πως θα μου 'λεγες «Στο 'χα πει». - Μα δεν το έκανες.</p>

<p>Θυμάσαι τη φορά που ____ με όλους τους άντρες για να σε κάνω να ζηλέψεις κι εσύ ____;</p> <p>____ πως θα με παρατούσες. - Μα δεν το έκανες.</p> <p>Θυμάσαι τη φορά που ____ την ταπετσαρία του αυτοκινήτου σου με κρέμα φράουλα;</p> <p>____ πως θα με χτυπούσες. - Μα δεν το έκανες.</p> <p>Και θυμάσαι τη φορά που ____ να σου πω πως ο χορός ήταν επίσημος κι ήρθες με το μπλουτζίν;</p> <p>____ πως θα 'φευγες. - Αλλά δεν το έκανες.</p> <p>Ναι, υπάρχουν χιλιάδες πράγματα που δεν τα έκανες.</p> <p>Αλλά με δέχτηκες και μ' αγάπησες και με προστάτεψες.</p> <p>Υπάρχουν χιλιάδες πράγματα που ____ να σου ανταποδώσω όταν θα γύριζες από το Βιετνάμ...</p> <p>Αλλά δε γύρισες, αλλά δεν γύρισες.</p>	<p>Θυμάσαι τη φορά που φλέρταρα με όλους τους άντρες για να σε κάνω να ζηλέψεις κι εσύ ζήλεψες;</p> <p>Νόμιζα πως θα με παρατούσες. - Μα δεν το έκανες.</p> <p>Θυμάσαι τη φορά που λέρωσα την ταπετσαρία του αυτοκινήτου σου με κρέμα φράουλα;</p> <p>Νόμιζα πως θα με χτυπούσες. - Μα δεν το έκανες.</p> <p>Και θυμάσαι τη φορά που ξέχασα να σου πω πως ο χορός ήταν επίσημος κι ήρθες με το μπλουτζίν;</p> <p>Νόμιζα πως θα 'φευγες. - Αλλά δεν το έκανες.</p> <p>Ναι, υπάρχουν χιλιάδες πράγματα που δεν τα έκανες.</p> <p>Αλλά με δέχτηκες και μ' αγάπησες και με προστάτεψες.</p> <p>Υπάρχουν χιλιάδες πράγματα που ήθελα να σου ανταποδώσω όταν θα γύριζες από το Βιετνάμ...</p> <p>Αλλά δε γύρισες, αλλά δεν γύρισες.</p>
---	---

Χωρίζετε τους μαθητές σε ομάδες των 3-4 ατόμων και ζητάτε από τον καθένα τους να περιγράψει κάτι από αυτά που έκανε ή δεν έκανε το άτομο στο οποίο αναφέρεται το τραγούδι. Κατόπιν τους ζητάτε να βρουν και αυτοί τραγούδια που αναφέρονται στο παρελθόν, όπως το παραπάνω, και να ετοιμάσουν μια παρουσίαση για ένα τραγούδι την επόμενη φορά στην τάξη.

Επικοινωνιακή δραστηριότητα (2)

Ζητάτε από τους μαθητές να ετοιμάσουν ένα πόστερ με δύο στήλες και να παρουσιάσουν τι έκαναν οι ίδιοι και τα αδέρφια, τα ξαδέρφια ή οι φίλοι τους όταν ήταν μικροί.

Εγώ	Ο αδερφός μου
Διάβαζα τα μαθήματά μου όλο το απόγευμα. Έπαιζα με τους φίλους μου τα Σαββατοκύριακα.	Διάβαζε κόμικς και έπαιζε με τους φίλους του κάθε μέρα.

Στο τέλος της παρουσίασης του κάθε μαθητή, ζητάτε από τους συμμαθητές του να του κάνουν ερωτήσεις για να μάθουν περισσότερες λεπτομέρειες.